

YÜKSEKÖĞRETİMDE KAZANÇLAR VE MALİYETLER

Doç. Dr. Filiz GÖLPEK
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Öğr. Gör. Osman KAVAK
Mardin Artuklu Üniversitesi

ÖZET

Birçok ülke, özel finansmana müsait olan yükseköğretimi yakından etkileyen kamu harcamalarının ağır maliyetini hafifletmek için yollar aramaktadır. Bu yollardan biri eğitim hizmetlerinde maliyetlerin karşılanması kamu kaynaklarından ailelere kaydırılması şeklinde olmaktadır. Bunun anlamı, yükün vergi mükelleflerinden büyük ölçüde hizmetlerden faydalananlara kaydırılması ve buradan da yükseköğretim hizmetinden birinci derecede yararlanan öğrencilerin, yükseköğretim maliyetine katılması gerektiği anlaşılmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde eğitime ayrılan kaynakların etkin kullanılmasının son derece önemli olması, bu sorunu çözebilmek için eğitim hizmetlerinin fayda ve maliyetlerinin bireyler ve toplumun tümü açısından değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Bu araştırmanın amacı, yükseköğretim mezunu bireylerin, eğitimi süresince gerçekleşen özel-sosyal maliyetleri ve kazanç verileri ile eğitim yatırımlarının iktisadi etkinliğini değerlendirmektir. Bu çerçevede, Türkiye ve OECD ülkelerinde yükseköğretim mezunu bireyin eğitim maliyetleri ile elde ettiği kazançlar karşılaştırılmıştır. Buna göre, Türkiye’de erkek öğrencilerin yükseköğretim görmeyi çalışmaya tercih etmekle vazgeçtiği kazancı, OECD ortalamasının 1/3 kadardır (9.200 \$/ 36.700 \$). Bu, Türkiye’de bireylerin yükseköğretime devam etmekle vazgeçtiği kazancın diğer ülkelere göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, Türkiye’de doğrudan maliyetler OECD ortalamasından (2.300 \$/8.400 \$) çok düşüktür ve bu durum, hem net parasal faydanın (getiri) yüksek (296.100 \$) çıkmasına, hem de daha yüksek özel getiri oranına (sırasıyla %36 ve %17) neden olmaktadır. Benzer durum, kadın bireyler için de söz konusudur. Sonuç olarak, OECD ülkelerinde genel olarak bireyler, özel maliyetlerin 7.5 katı, Türkiye’de kadınlar 67.6 ve erkekler 25.7 katı kazanç elde etmiştir. Böyle bir bulgu, Türkiye’de yükseköğretimde kamusal finansman politikasının beklenen sonuçları vermediği ve kıt kaynakların etkin kullanılmadığını açıkça göstermektedir. Alternatif yatırım alanları yerine özel faydası yüksek olan yükseköğretim harcamalarına kaynak ayrılması kamusal finansman sistemi tahsis etkinliği açısından beklenen sonuçları vermemiştir. Bu sonuçlar, bedelsiz yükseköğretimin hem gelir dağılımı hem de etkinlik açısından bozucu etkilere sahip olduğunu da ima etmektedir.

Anahtar kelimeler: Yükseköğretim finansmanı, yükseköğretimde kazanç, yükseköğretim maliyeti, iktisadi etkinlik.

COSTS AND ACCIDENTS IN HIGHER EDUCATION

ABSTRACT

The economic country is looking for ways to reduce the heavy costs of public spending required for higher education which is available for private funding. One of these ways is to shift the coverage of higher education costs from public sources to families at the education level. This means that the burden is shifted from taxpayers to those who benefit from large service. From here, it is understood that the need that makes use of higher education in the

first degree should bear the cost of higher education. it is extremely necessary that separate arrival sources are effective. Benefits and costs of educational services to solve the problem of effective use of resources.

The aim of this study is to evaluate the economic effectiveness of private-social graduate individuals, educational-private data that they endure for educational purposes, and educational investments. In this context, Turkey gains and higher education graduates in OECD countries have achieved with the costs of training individuals were compared. Accordingly, higher education male students seen in Turkey chose to work up to that gain is far third of the OECD average (\$ 9,200 / \$ 36,700). This shows that individuals in Turkey continues to be higher up the earnings lower than in other countries. However, direct costs than the OECD average in Turkey (\$ 2,300 / 8,400 \$) is very low and in this case, what is the monetary benefits and (bring) high (296 100 \$) rise to both higher private rate of return (respectively 36% and% 17) causes. A similar situation is also valid for female individuals. As a result, in general, individuals in OECD countries, while achieving solid returns of 7.5 leasehold, this ratio is 25.7 times and 67.6 in men and women in Turkey. Such a finding, which give the expected result of the public finance policies in higher education in Turkey and clearly show that effective use of scarce resources. The allocation of resources to higher education services with high special benefits instead of alternative investment fields did not give the expected results in terms of allocation efficiency of the public finance system. These results showed that free higher education has disruptive effects both in terms of income distribution and effectiveness.

Keywords: Higher education financing, earnings in higher education, the costs of higher education, economic efficiency.

1. GİRİŞ

Birçok ülkede eğitime, diğer mal ve hizmetlerin üretilmesinde kullanılabilir olacak önemli miktarlarda kaynaklar ayrılmaktadır. Ülkeler arasında farklılık gösterdiği ve karmaşık olduğu için eğitim maliyetlerinin klasik bir sınıflandırması ya da uluslararası standart bir terminolojisi bulunmamaktadır. Buna rağmen, eğitim hizmetlerinin üreticilerinin eğitim kurumları, tüketicilerinin ise öğrenciler ve aileler olduğu görüşü kabul edilmektedir (Gölpek, 2008: 355).

Bazı ülkelerde eğitim maliyetlerinin önemli bir bölümünü öğrenci aileleri karşılarken, bazı ülkelerde özellikle yükseköğretimde maliyetlerin çoğunluğu kamu tarafından karşılanmaktadır ve gelişmekte olan ülkelerde de yükseköğretim harcamalarında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu durum, ikinci grup ülkelerin bu alana daha fazla yatırım yaptıkları ve kaynaklarını daha çok zorladıklarını göstermektedir. Bu nedenle, eğitim sürecinde kullanılan tüm mal ve hizmetlerin değerini ifade eden bir kavram olan maliyetler, ekonomide kaynak etkinliğinin değerlendirilmesinde birinci derecede dikkate alınması gereken unsur olup yapısı itibarıyla eğitime ayrılan kamu kaynaklarının dağılımının da belirleyici olmaktadır (Psacharopoulos ve Papakonstantinou, 2005; Kavak ve Gölpek, 2020: 239).

İktisatçılar eğitim maliyetleri içinde iktisatçıların üzerinde durdukları en temel kavramlardan biri de fırsat maliyet deneni harcama kalemidir ve bu kavram, eğitim girdilerinin maliyetini, onlara ödenen fiyatlar yoluyla ölçmekten ziyade, onların sahip olduğu en karlı alternatif kullanım değerleri yoluyla ölçmektedir. Bu yaklaşımın temel mantığı, herhangi bir ulusun, topluluk veya bireyin belli bir zaman diliminde kullanabileceği sınırlı ekonomik kaynakların bir bölümünü örneğin eğitim gibi belirli bir amaç için kullanmaya karar vermesi anlamına dayanmaktadır. Bu, söz konusu kaynakları, başka bir yatırım için harcama fırsatından vazgeçme anlamını da taşımaktadır (Handa, 2002: 128; Marcos, 2003: 552).

Dolayısıyla, yükseköğretimde kayıtlı bir öğrencinin özel ve kamusal maliyeti ile okulda eğitim görmeyi çalışmaya tercih ettiği için vazgeçtiği kazanç, devletin, eğitimi sonucu geliri artan bireyden daha yüksek oranda vergi alması ve eğitim yatırımından dolayı artan gelir vergisini ek bir masrafa gerek kalmadan ve yasal bir düzenleme de yapmadan toplayabilmesi, vergi gelirlerinin artması ve topluma eğitilmiş bireylerin verimliliğini arttırması suretiyle milli gelire katkı sağlaması olan sosyal kazancın birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

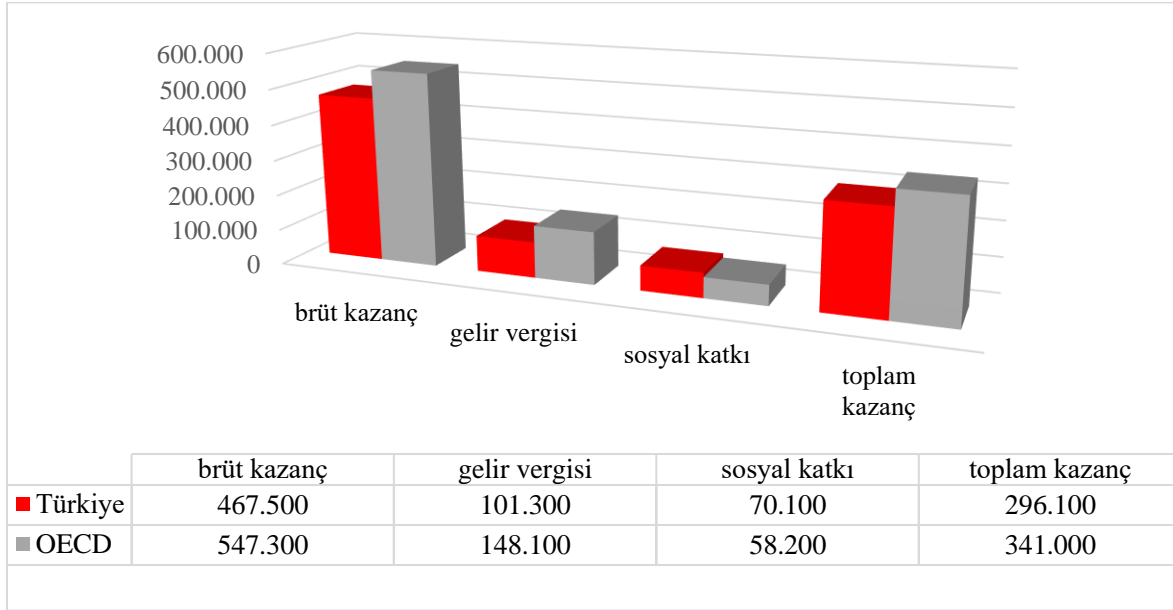
Bu araştırmanın amacı, yükseköğretim mezunu bireylerin, eğitimi süresince katlandıkları özel-sosyal maliyetleri ve kazanç verileri ile eğitim yatırımlarının iktisadi etkinliğini değerlendirmektir. Bu çerçevede, Türkiye ve OECD ülkelerinde yükseköğretim mezunu bireyin eğitim maliyetleri ile elde ettiği kazançlar karşılaştırılmıştır. Buna göre, Türkiye’de erkek öğrencilerin yükseköğretim görmeyi çalışmaya tercih etmekle vazgeçtiği kazancı, OECD ortalamasının 1/3 kadardır (9.200 \$/ 36.700 \$). Bu, Türkiye’de bireylerin yükseköğretime devam etmekle vazgeçtiği kazancın diğer ülkelerden daha düşük olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, Türkiye’de doğrudan maliyetler OECD ortalamasından (2.300 \$/8.400 \$) çok düşüktür ve bu durum, hem net parasal faydanın (getiri) yüksek (296.100 \$) çıkmasına, hem de daha yüksek özel getiri oranına (sırasıyla %36 ve %17) neden olmaktadır. Benzer durum, kadın bireyler için de söz konusudur. Sonuç olarak, OECD ülkelerinde genel olarak bireyler, özel maliyetlerin 7,5 katı getiri elde ederken, Türkiye’de kadınlar 67,6 ve erkekler 25,7 katı kadar kazanç elde etmiştir. Böyle bir bulgu, Türkiye’de alternatif yatırım alanları yerine özel faydası yüksek olan yükseköğretim hizmetine kaynak ayrılmasının kamusal finansman sisteminin tahsis etkinliği açısından beklenen sonuçları vermediğini ve bedelsiz yükseköğretimin hem gelir dağılımı hem de etkinlik açısından bozucu etkilere sahip olduğunu göstermiştir.

2. YÜKSEKÖĞRETİMDE KAZANÇLAR

Eğitim hizmetlerinden yararlanma, klasik bir sınıflandırmayla bireylere ve topluma parasal veya parasal olmayan çeşitli faydalar sağlamaktadır. Parasal fayda (kazanç) ile eğitim arasında olumlu bir ilişki bulunduğu özellikle yükseköğretim seviyesinde yüksek kazançlar söz konusu olduğu kabul edilmektedir. Bu kazançlar, bir önceki eğitim seviyesine göre eğitimin bireye gelecekteki verimliliği yükselterek bilgiler ve çeşitli hüneler kazandırmak yoluyla kazanma kapasitesini arttırarak daha fazla gelir elde etmesini ve dolayısıyla daha fazla mal ve hizmetten yararlanmasını sağlayacak biçimde parasal olarak ortaya çıkmaktadır (Hertz, 2003: 1368). Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve ekonomik sistemleri ne olursa olsun, eğitimle kazanç arasında olumlu bir ilişki bulunmakta ve özellikle yükseköğretim seviyesinde yüksek kazançlar söz konusu olmaktadır (Gölpek ve Kavak, 2019: 397).

Bu durum, eğitim yatırımlarının bazıları için ek kazançlar sağladığı anlamını taşımaktadır. Nitekim Şekil 1 ve Şekil 2’de, Türkiye ve OECD ülkeleri genelinde yükseköğretim mezunu erkek ve kadın çalışanın kazanç verileri bu görüşü desteklemektedir.

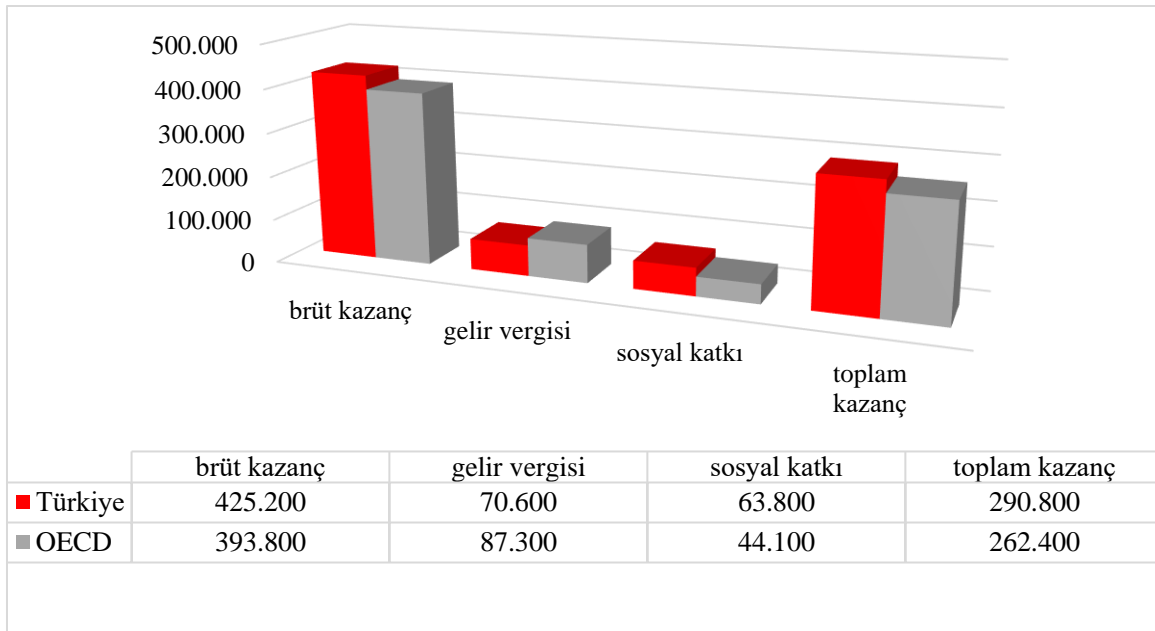
Şekil 1: 2016 Yılı Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Mezunu Erkek Çalışanın Özel Kazanç Verileri (\$)

Kaynak: OECD (2019). Education at a glance. Table A5.1a'dan derlenmiştir.

Şekil 1'e göre, 2016 yılında Türkiye'de yükseköğretim mezunu erkek çalışan yıllık brüt 467.500 \$ kazanç elde etmiş, bunun yaklaşık ¼'ini (101.300 \$/467.500 \$); OECD ülkelerinde brüt kazancın yaklaşık 1/3'ini (148.100 \$/547.300 \$) gelir vergisi olarak ödemiştir. Bu, Türkiye'de yükseköğretim mezunu erkek çalışanın net kazancının yüksek olduğunu göstermektedir.

Şekil 2: 2016 Yılı Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Mezunu Kadın Çalışanın Özel Kazanç Verileri (\$)

Kaynak: OECD (2019). Education at a glance. Table A5.1b'den derlenmiştir.

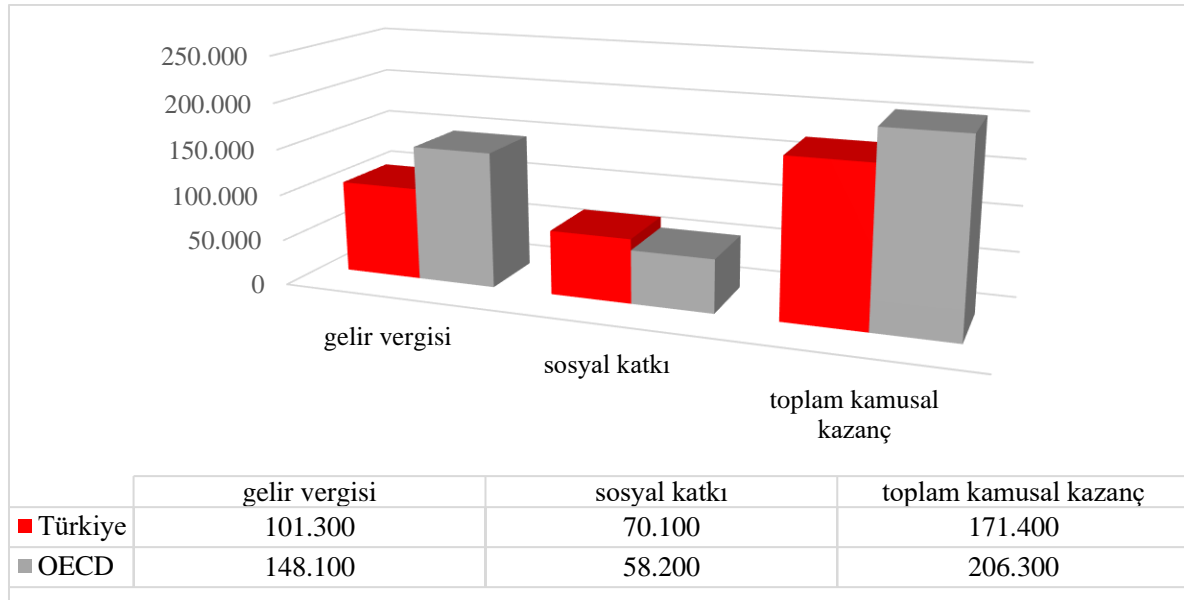
Şekil 2'ye göre, 2016 yılında Türkiye'de yükseköğretim mezunu kadın çalışan yılda brüt 425.200 \$ kazanç elde etmiş, bunun yaklaşık 1/6'ini (70.600 \$/425.200 \$); OECD

ülkeleri ise, brüt kazancın yaklaşık $\frac{1}{4}$ 'i (87.300 \$/393.800 \$) gelir vergisi olarak ödemiştir. Bu, Türkiye'de yükseköğretim mezunu kadın çalışanın net kazancının yüksek olmasının ödediği verginin düşüklüğünden kaynaklandığını açıkça göstermektedir.

Eğitim, bireylere fayda sağladığı gibi topluma da fayda sağlamakta ve sosyal fayda bireyin kendine mal edemediği toplumun diğer üyelerine yansıyan faydalar olarak tanımlanmaktadır. Bu faydalar, vergi gelirlerinin artması ve topluma eğitilmiş bireylerin verimliliğini artırması suretiyle milli gelire katkı sağlaması şeklinde yansımaktadır. Başka bir deyişle, devletin, eğitimi sonucu geliri artan bireyden daha yüksek oranda vergi alması ve eğitim yatırımından dolayı artan gelir vergisini ek bir masrafa gerek kalmadan ve yasal bir düzenleme de yapmadan vergi toplayabilmesi kamusal kazancı oluşturmaktadır (Chevaillier ve Eicher, 2002: 99; Gölpek, 2014: 182).

Şekil 3 ve Şekil 4'te yükseköğretim mezunu erkek ve kadın çalışanın kamusal kazanç verileri görülmektedir.

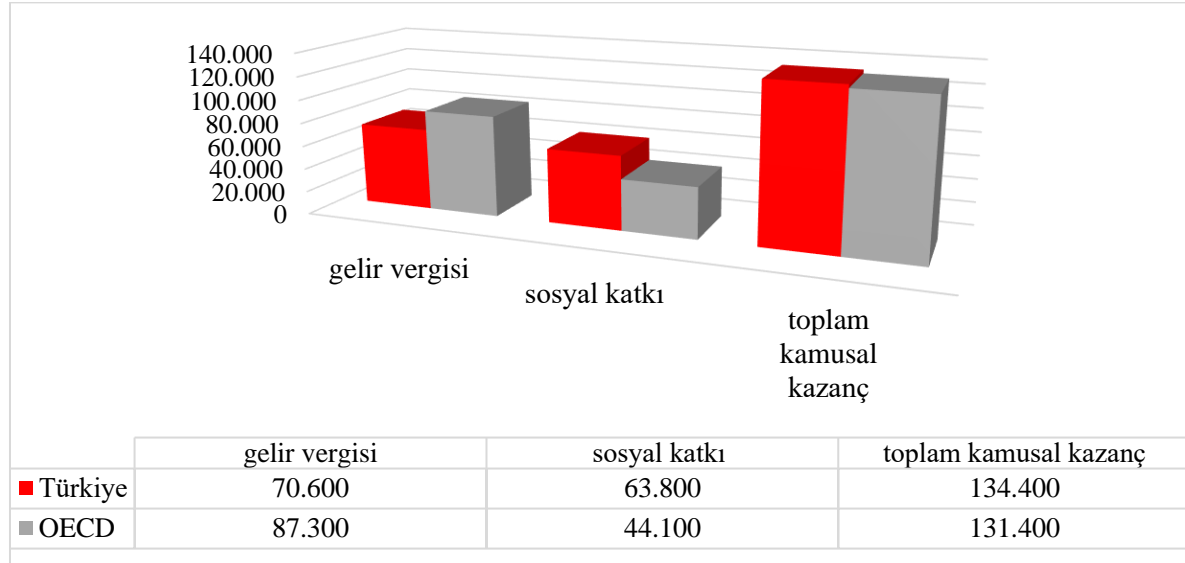
Şekil 3: 2016 Yılı Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Mezunu Erkek Çalışanın Kamusal Kazanç Verileri (\$)

Kaynak: OECD (2019). Education at a glance. Table A5.2a'dan derlenmiştir.

Şekil 3'e göre, 2016 yılında Türkiye'de yükseköğretim mezunu erkek çalışanın toplam kamusal kazancın içinde artan kazancından elde edilen gelir vergisinin oranı yüksek (101.300 \$/171.400 \$) olmakla birlikte, OECD ortalamasından (148.100 \$/ 206.300 \$) düşüktür.

Şekil 4: 2016 Yılı Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Mezunu Kadın Çalışanın Kamusal Kazanç Verileri (\$)

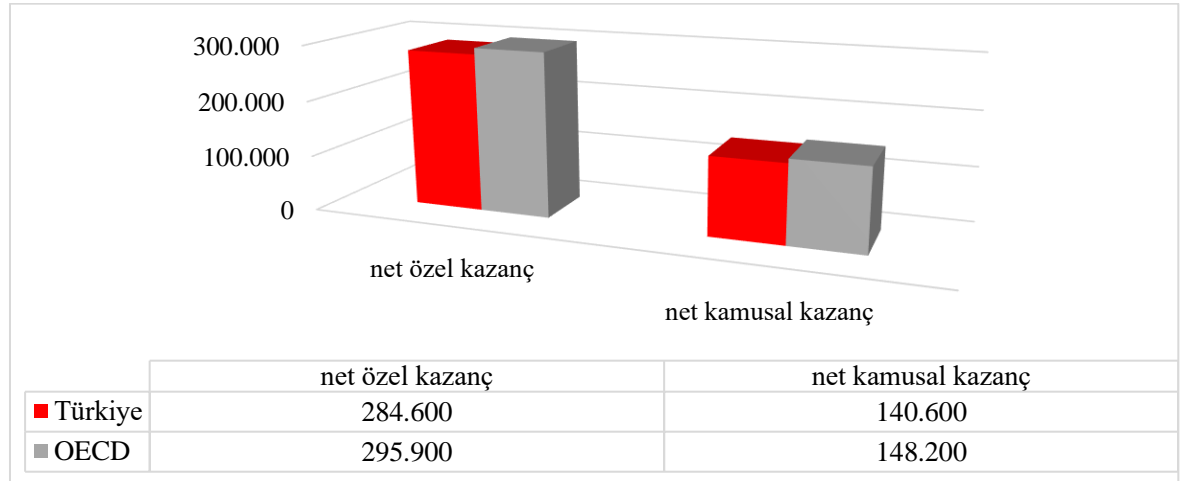
Kaynak: OECD (2019). Education at a glance. Table A5.2b'den derlenmiştir.

Şekil 4'e göre, 2016 yılında Türkiye'de yükseköğretim mezunu kadın çalışanın artan kazancından elde edilen gelir vergisi toplam kamusal kazancın yaklaşık yarısı (70.600 \$/134.400 \$), OECD ülkelerinde de yaklaşık 1,5 katı kadardır (87.300 \$/131.400 \$). Bu, Türkiye'de kazancı artan çalışanın OECD ülkelerindekinden daha az topluma fayda sağladığını açıkça göstermektedir.

Bireyin özel kazancı ile kamuya yansıyan sosyal kazanç değerleri eğitim hizmetlerinden kimin faydalandığı ve finansmanı kimin sağlaması gerektiği sorularının cevaplandırılması bakımından önem arz etmektedir. Bu konudaki çalışmalarda, genel olarak ilk ve ortaöğretim seviyelerinde sosyal, yükseköğretimde özel kazançların ağır bastığına dair sonuçlar elde edilmiştir (Fernandez ve Rogerson, 2003: 897).

Şekil 5 ve Şekil 6'da yükseköğretim mezunu erkek ve kadın çalışanın net özel ve kamusal kazanç verileri görülmektedir.

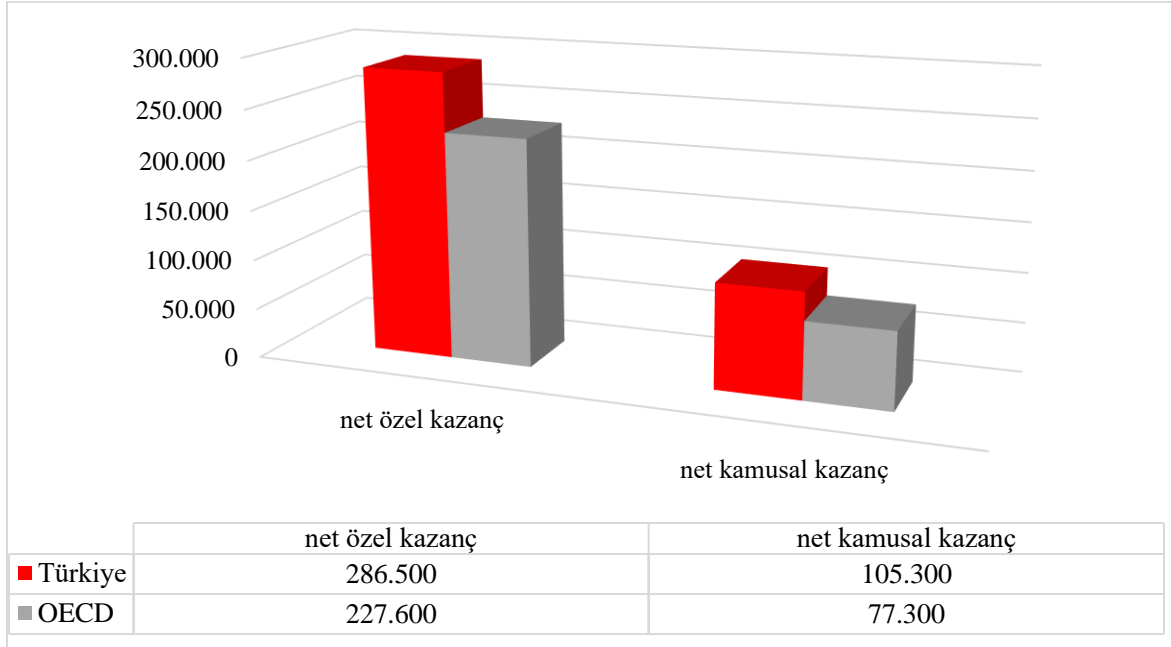
Şekil 5: 2016 Yılı Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Mezunu Erkek Çalışanın Özel ve Kamusal Net Parasal Kazanç Verileri (\$)

Kaynak: OECD (2019). Education at a glance. Table A5.1a ve Table A5.2a'dan derlenmiştir.

Şekil 5'e göre, 2016 yılı Türkiye'de yükseköğretim mezunu erkek çalışanın özel kazancı (284.600 \$), net kamusal kazancının (140.600 \$) yaklaşık 2 katıdır ve bu değerler, yaklaşık OECD ortalaması kadardır.

Şekil 6: 2016 Yılı Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Mezunu Kadın Çalışanın Özel ve Kamusal Net Parasal Kazanç Verileri (\$)

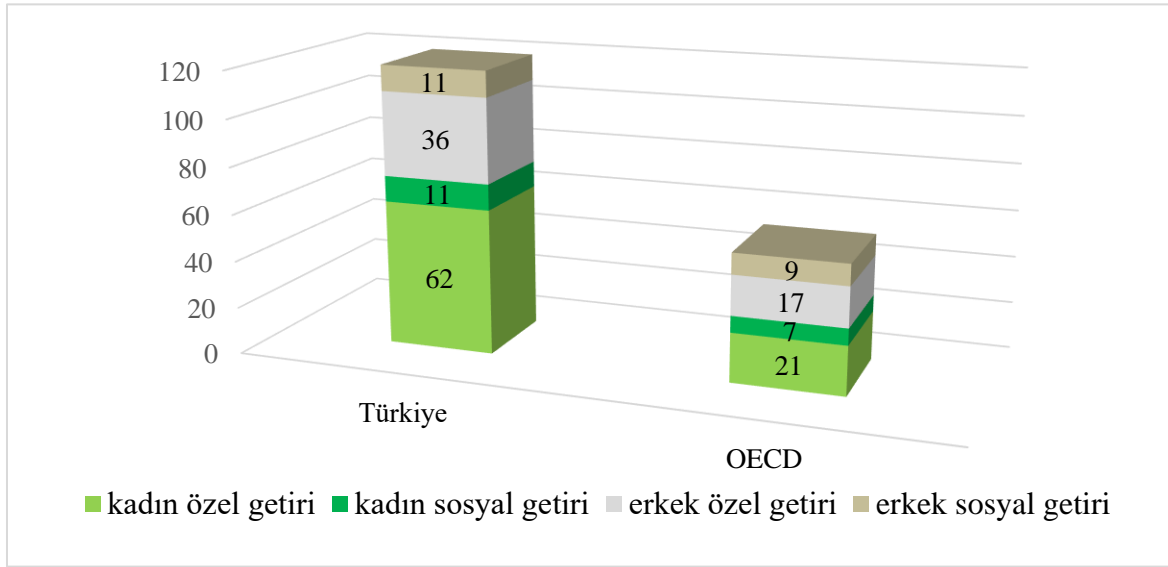
Kaynak: OECD (2019). Education at a glance. Table A5.2a ve Table A5.2b'den derlenmiştir.

Şekil 6'ya göre, 2016 yılı Türkiye'de yükseköğretim mezunu kadın çalışanın özel kazancı (286.500 \$), net kamusal kazancın (105.300 \$) yaklaşık 3 katıdır ve bu değerler, OECD ortalamasından (sırasıyla 227.600 \$ ve 77.300 \$) oldukça yüksektir.

Gelişmekte olan ülkelerde eğitime ayrılan kaynakların etkin kullanılması sorununu çözebilmek için eğitim hizmetlerinin maliyetleri ile kazançları, bireyler ve toplumun tümü açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirmede, eğitimin maliyetleri ve kazançları arasındaki ilişkiyi bireyler açısından ölçerken özel fayda (getiri), toplum açısından ölçerken sosyal fayda (getiri) kullanılmaktadır (Bray ve Kwok, 2003: 620).

Şekil 7'de yükseköğretim mezunu çalışana ait özel ve sosyal getiri oranları görülmektedir.

Şekil 7: 2016 Yılı Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Mezunu Çalışanların Getiri Oranları (%)

Kaynak: OECD (2019). Education at a glance. Table A5.2a ve Table A5.2b'den derlenmiştir.

Şekil 7'ye göre, 2016 yılında Türkiye'de özel getiri oranı kadınlarda (%62) ve erkeklerde (%36) sosyal getiri oranının (%11) sırasıyla yaklaşık 6 ve 3 katıdır. Bu oranlar, OECD ülkeleri genelinde kadınlarda %21 ve erkeklerde %17'dir.

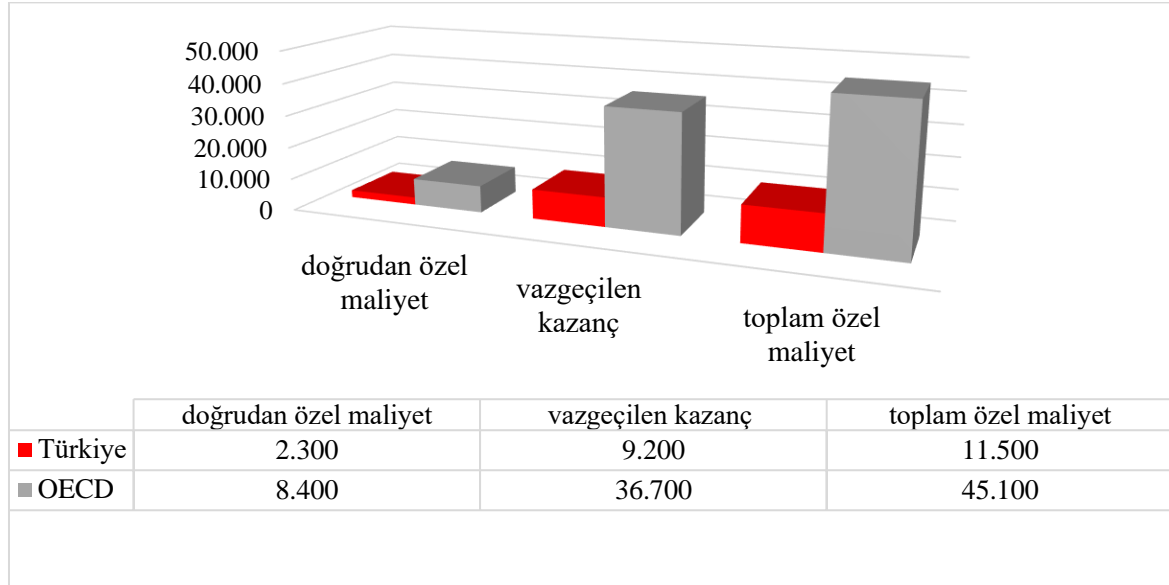
3. YÜKSEKÖĞRETİMDE MALİYETLER

Yükseköğretim maliyetleri, eğitim hizmetlerinin üretilmesi amacıyla yapılan kamusal maliyetler ile öğrenci ve aileleri tarafından öğrenim süresince yapılan doğrudan ve dolaylı bir şekilde gerçekleşen maliyetleri kapsamaktadır. Yükseköğretimde öğrencilerin ve ailelerinin katlandığı doğrudan ve dolaylı maliyetler toplamı özel maliyetleri, devlet tarafından karşılanması da kamusal maliyetleri oluşturmaktadır. Bu tür maliyetlerin sonuçlarının doğrudan vergi mükelleflerini ilgilendirmesi, aileler tarafından karşılanması ve istatistiklerin doğrudan okul maliyetleriyle ilgili olması nedeni ile eğitim maliyetleri analizinde, çoğu zaman doğrudan maliyetler üzerinde durulmaktadır (Brinkman, 2000: 14; Vedder, 2004: 686).

Doğrudan özel maliyet, öğrencilerin ve ailelerin çeşitli kalemlere yaptıkları harcamaları kapsamaktadır. Bu harcamalar gıda, giyim ve barınma masrafları, ulaşım masrafları, kitap, kırtasiye ve okulla ilgili diğer malzemelere yapılan harcamalar, okul ücretleri ile öğrencilerin cep harçlıklarından oluşmaktadır. Diğer bir özel harcama kalemi olan vazgeçilen kazanç (fırsat maliyet), yükseköğretimdeki bir öğrencinin, bir işte çalışmayıp yükseköğretime gitmeyi tercih etmesi durumunda vazgeçtiği kazançları kapsamaktadır (Vossensteyn, 2002: 154; Psacharopoulos ve Patrinos, 2004: 118).

Türkiye ve OECD ülkeleri genelinde yükseköğretimde kayıtlı erkek öğrenciye ait özel maliyet verileri Şekil 8'de kadın öğrenciye ait veriler de Şekil 9'da görülmektedir.

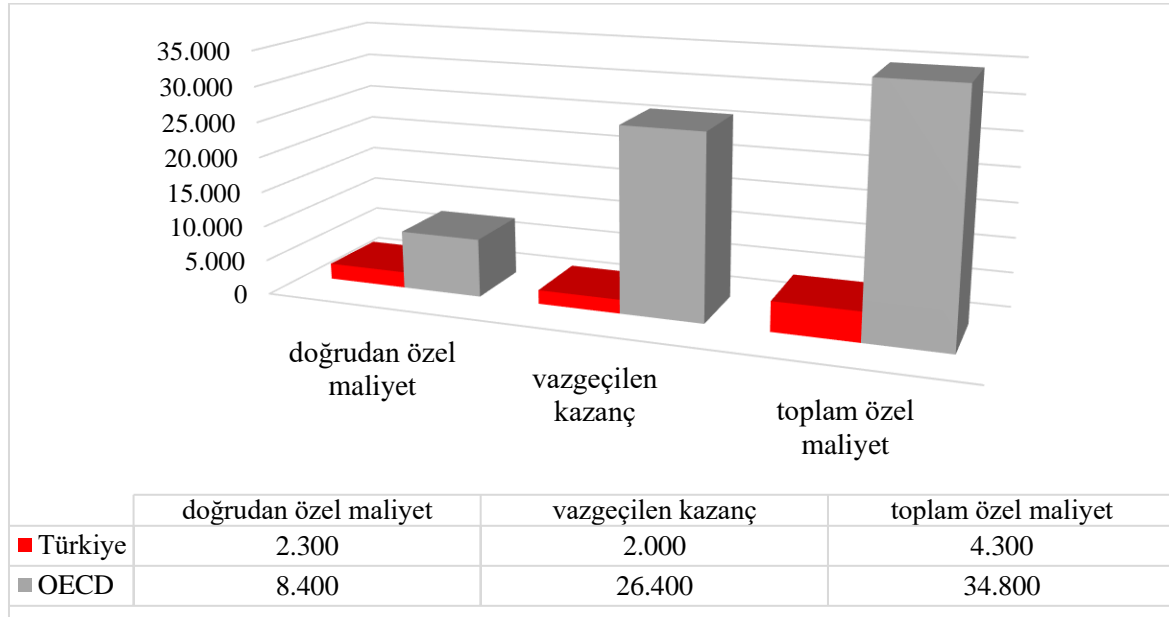
Şekil 8: 2016 Yılı Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yükseköğretimde Kayıtlı Erkek öğrencinin Özel Maliyet Verileri (\$)

Kaynak: OECD (2019). Education at a glance. Table A5.1a'dan derlenmiştir.

Şekil 8'e göre, 2016 yılında doğrudan özel maliyetin toplam özel maliyet içindeki oranı, Türkiye'de 1/5'i (2.300 \$/11.500 \$) ve OECD ortalamasının yaklaşık 1/5'i kadar dır (8.400 \$/45.100 \$). Türkiye'de (9.200\$ /11.500 \$) ve OECD ülkelerinde (36.700\$/45.100 \$) toplam özel maliyetin çoğunluğu vazgeçilen kazançlardan oluşmuştur. Türkiye'de yükseköğretimde kayıtlı bir erkek öğrencinin hem doğrudan maliyeti OECD ülkeleri genelindeki maliyetin (2.300/8.400 \$), hem de vazgeçilen kazancın 1/4'i kadardır (9.200/36.700 \$).

Şekil 9: 2016 Yılı Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yükseköğretimde Kayıtlı Kadın Öğrencinin Özel Maliyet Verileri (\$)

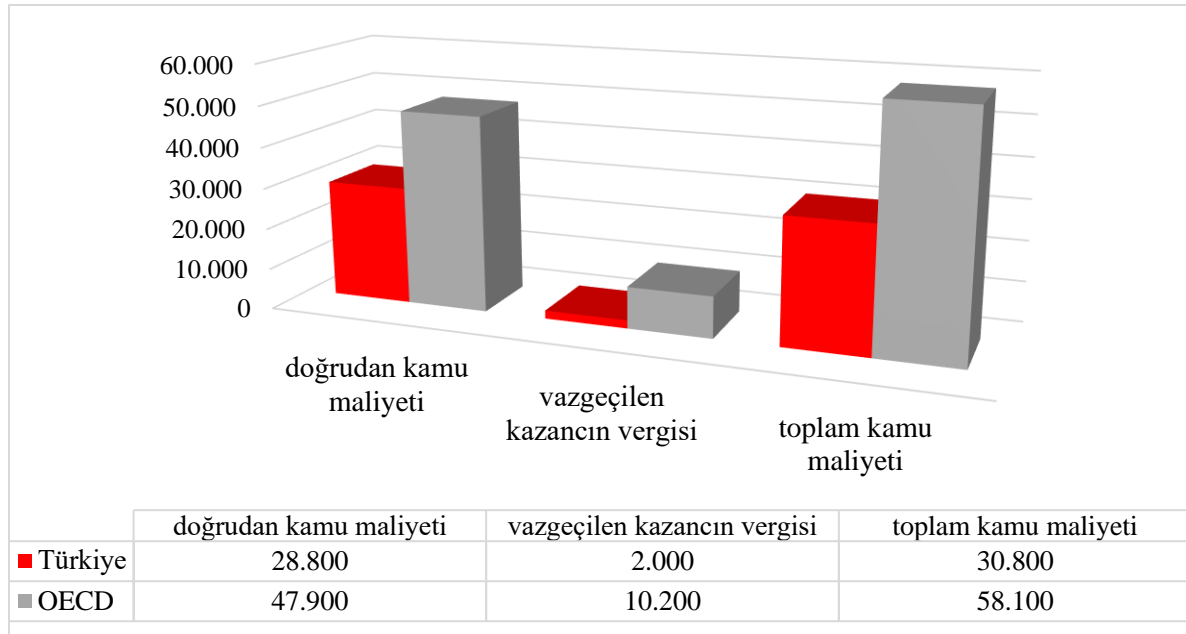
Kaynak: OECD (2019). Education at a glance. Table A5.1b'den derlenmiştir.

Şekil 9'a göre, 2016 yılında Türkiye'de kayıtlı kadın öğrencinin doğrudan (2.300 \$) ve vazgeçtiği kazanç verileri (2.000 \$) yaklaşık aynı değerde iken, OECD ülkelerinde yaklaşık 3 katıdır (sırasıyla 8.400 \$ ve 26.400 \$). Türkiye'de yükseköğretimde kayıtlı bir kadın öğrencinin doğrudan özel maliyeti, OECD ortalamasının yaklaşık $\frac{1}{4}$ 'i (2.300 \$/8.400 \$), vazgeçtiği kazanç ise $\frac{1}{13}$ 'i (2.000 \$/26.400 \$) kadardır. Bu, OECD ülkelerinde vazgeçilen kazancın toplam özel maliyet içindeki oranının oldukça yüksek, Türkiye'de ise sadece yarısı kadar olduğunu göstermektedir.

Eğitim maliyetleri, tam kamusal mal niteliğinde kabul edildiği için eğitim hizmetleri birçok ülkede kamusal kaynaklardan karşılanmaktadır. Bununla birlikte, öğrenci öğrenim görme yerine çalışmayı tercih etseydi bir üretimde bulunacak, ülke gelirinde ve dolaylı olarak da vergi gelirinde bir artış olacaktı. Buna göre, kamusal maliyet, hükümetler tarafından doğrudan ve dolaylı bir biçimde genellikle vergiler, borçlar ve diğer kamu gelirlerine dayalı olarak yapılan harcamalar ile vazgeçilen kazancın vergisinden (fırsat maliyeti) oluşmaktadır (Gölpek, 2011: 176).

Şekil 10 ve Şekil 11'de, 2016 yılı Türkiye ve OECD ülkeleri genelinde yükseköğretimde kayıtlı erkek ve kadın öğrenciye ait kamu kaynaklarından yapılan doğrudan maliyet, fırsat maliyeti ve bunların toplamından oluşan toplam kamu maliyeti verileri görülmektedir.

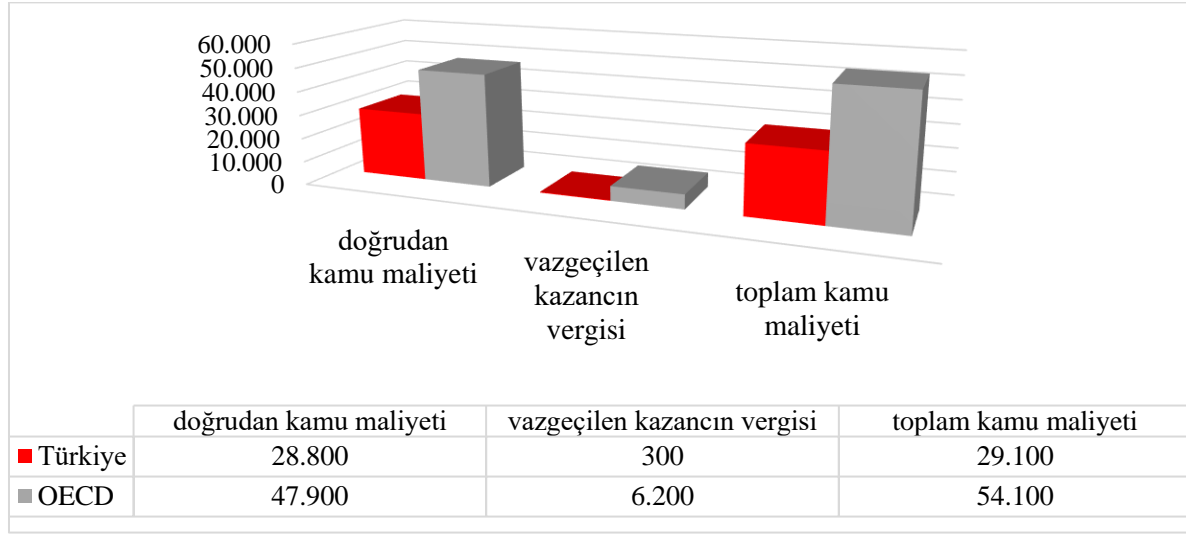
Şekil 10: 2016 Yılı Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yükseköğretimde Kayıtlı Erkek Öğrencinin Kamusal Maliyet Verileri (\$)

Kaynak: OECD (2019). Education at a glance. Table A5.2a'dan derlenmiştir.

Şekil 10'a göre, 2016 yılında yükseköğretimde kayıtlı erkek öğrencinin vazgeçtiği kazancın vergisinin toplam kamu maliyetine oranı, Türkiye'de yaklaşık $\frac{1}{15}$ 'i (2.000 \$/30.800 \$) ve OECD ülkelerinde yaklaşık $\frac{1}{5}$ 'i kadardır (10.200 \$/58.100 \$). Bu, Türkiye'de OECD ortalamasının yaklaşık $\frac{1}{2}$ 'si kadar (30.800 /58.100 \$) kaynak ayrılmasının yükseköğretimde vazgeçilen kazancın vergisinin düşük olduğunu açıklamaktadır.

Şekil 11: 2016 Yılı Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yükseköğretimde Kayıtlı Kadın Öğrencinin Kamusal Maliyet Verileri (\$)

Kaynak: OECD (2019). Education at a glance. Table A5.2b'den derlenmiştir.

Şekil 11'e göre, 2016 yılında Türkiye'de yükseköğretimde kayıtlı kadın öğrencinin vazgeçilen kazancın vergisi toplam kamu maliyetinin yaklaşık 1/97'si (300 \$/29.100 \$) ve OECD ortalamasının da 1/20'i kadardır (300 \$/6.200 \$). Türkiye'de toplam kamu maliyeti OECD ortalamasının yaklaşık 1/2'sidir (29.100 \$/ 54.100 \$). Bu, OECD ortalamasından düşük olmakla birlikte, Türkiye'de doğrudan kamu maliyetinin önemli ölçüde yüksek olduğunu göstermektedir.

4. SONUÇ

Eğitim hizmetlerinin kamu kaynaklarından karşılanması maliyetleri arttırmış ve bu artışlar, hizmetlerin belli bir düzeyde sürdürülebilmesi için halkın giderek daha fazla vergi ödemesini gerektirmiştir. Hizmet maliyetlerindeki sürekli artışlar, kamusal hizmetlerdeki genişlemenin de sonunu getirmiştir, yoğun siyasi tartışmalara ve kamu kesiminin verdiği hizmetleri önemli ölçüde azaltmak zorunda kalmasına yol açmıştır. Bu sonuçlar, özellikle yükseköğretim hizmetlerinde özel kaynakların payının artması, piyasaya duyarlı bir eğitim sistemi olması gerektiğini ortaya koymuştur.

Ayrıca, alternatif yatırım alanları yerine özel faydası yüksek olan yükseköğretim hizmetine kaynak ayrılması, kaynakların etkin kullanılması açısından kamusal finansman sistemi beklenen sonuçları vermemiştir. Bu sonuçlar, bedelsiz yükseköğretimin hem gelir dağılımı hem de etkinlik açısından bozucu etkilere sahip olduğunu göstermiştir.

Bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri ise, özel okulların yaygınlaştırılması, öğrenim ücreti, eğitim kredisi kullanarak borçlanma ve maliyet paylaşımı olarak sıralanabilir. Özel okullar, kamu kaynakları dışında özel kaynakların da sağlanmasına imkân verdiği için finansman krizinin çözümüne yol açabilir.

KAYNAKLAR

- Bray, M. & Kwok P. (2003). Demand for private supplementary tutoring: Conceptual considerations and socio-economic patterns in Hong Kong. *Economics of Education Review*, 22: 611-620.
- Brinkman, P.T. (2000). The economics of higher education: Focus on cost. *New Directions for Institutional Research*, 106(Summer): 5-14.
- Chevallier T. & Eicher, J. (2002). Higher education funding: A decade of changes. *Higher Education in Europe*, 27(1-2): 89-99.
- Fernandez, R. & Rogerson, R. (2003). Equity and resources: An analysis of education finance systems. *Journal of Political Economy*, 111(4-August): 858-897.
- Gölpek, F. (2008). Adalet ve etkinlik amaçları bakımından yükseköğretimde finansman politikası: Türkiye örneği. Yayınlanmamış doktora tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst. Bursa.
- Gölpek, F. (2011). Türkiye’de adalet ilkesi bakımından yükseköğretimde finansman politikası: Kim faydalıyor? Kim ödüyor? *Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3): 149-176.
- Gölpek, F. & Kavak, O. (2019). Yükseköğretim talebi ve getirileri. Bil-Tek Uluslararası Bilim, Teknoloji ve Sosyal Bilimlerde Güncel Gelişmeler Sempozyumu (s. 5-12). Ankara. ISBN 978-625-7029-76-6
- Gölpek, F. (2014). Rate of return to and price of higher education in Turkey: A case study of law faculty. *Education and Science*, 39(175): 172-182
- Handa, S. (2002). Raising primary school enrolment in developing countries. the relative importance of supply and demand. *Journal of Development Economics*, 69: 103-128.
- Hertz, T. (2003). Upward bias in the estimated returns to education: Evidence from South Africa. *American Economic Review*, 93(3-June): 1354-1368.
- Kavak, O. & Gölpek, F. (2020). Yükseköğretimin kamusal maliyeti. 5. International Congress on Social Sciences. February 7-8. Diyarbakır. ISBN: 978-625-7954-85-3
- Marcos, F. (2003). Privatising higher education in Spain. *European Business Organization Law Review*, 4: 541-552.
- Psacharopoulos, G. & Papakonstantinou, G. (2005). The real university cost in a –free- higher education country. *Economics of Education Review*, 24: 103-108.
- Psacharopoulos, G. & Patrinos, H.A (2004). Returns to investment in education: A further update. *Education Economics*, 12(2-August): 113-118.
- Vedder, R. (2004). Private vs. social returns to higher education: Some new cross-sectional evidence. *Journal of Labor Research*, 25(4- Fall): 677-686.
- Vossensteyn, H. (2002). Shared interest, shared costs: Student contributions in Dutch higher education. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 24(2): 145- 154.